

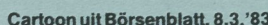
Off den fünfften dag des Marzen zu vier vren des mo
ist der mane nunt. Vnd sint sonne vñ mane in den
grade der fische. Saturnus in dem xxiij grade des lewens vñ
hindertlich. Jupiter in dem xxij grade der wagen vñ geer t
lich. Mars in den xxviij grade des scorpiens. Venus in di
grade des wassergießers. Mercurius in dem xxviij grade de
zeiches. Off den xx dag desselben manes zu vi vren nai
tage ist der mane folk. Vñ ist die sonne in dem x grade der
ders. Der mane in dem ix grade der wagen. Saturnus in de
grade des lewens vñ geer hindertlich. Jupiter ist den x grade
wagen vñ geer hindertlich. Mars in den ersten grade des sc
Den⁹ in der xxij grade des wassergießers. Mercurius in der
gor der

Al vroeg benutte Rome de drukpers voor industriële vermenigvuldiging van aflaten. In 1454 drukte Gutenberg deze aflaatbrief. De machinale vergeving van zonden kwam op gang

[illegible][illegible]

Oratio. *Domine Deus, qui per sanctum spiritum in filiis tuis operaris, in filiis nostris etiam operari miserere, ut qui te agnoscimus, te diligamus, te servemus, te glorificemus. Amen.*

Zoals gebruikelijk was in de door monniken met de hand getekende boeken, werden enorme letters gebruikt. Op ware grootte hieronder 'n fragment van een bladzijde uit het Mainzer Psalterium, dat in 1457 werd gedrukt

Wat menige voorbijganger haastig op weg naar college of studiezaal misschien ontging, was een cartoon aan de etalageruit, die uit het Duitse tijdschrift voor de boekhandel was gescheurd.

Nen ziet hoe een rooms-katholiek geestelijke met een grote boog heen loopt om een boekwinkel met een Luther-etalage. Een opmerkelijk detail in de tekening, bewust of onbewust door de cartoonist aangebracht, is dat de geestelijke eerst onbekommerd een radio-en-tv-zaak passeert en dat zijn gevoelens van afkeer pas beginnen op te komen wanneer hij bij de boekwinkel is aangekomen.

Was de boekdrukkunst dan toch een reformato-
risch medium?

Het lijkt passend om maar meteen een uitspraak van Luther zelf af te drukken, die voor VU-Magazine door prof. dr. C. Augustijn uit Luthers Tischreden werd opgediept: „*God heeft ons de boekdrukkunst vooral geschenken om de paus in 't nauw te brengen.*”

Nu we aan de vooravond lijken te staan van een nieuwe informatie-revolutie, ontketend door de ontwikkeling van de micro-electronica, is het boeiend om de informatie-revolutie nog eens te bezien, die zich voltrok in de dagen van Maarten Luther. Wat veranderde er toen eigenlijk?

Overrompeld

Luther zelf moet overrompeld geweest zijn door het effect van de muurkrant, die hij op 31 oktober 1517 aan de deur van de slotkapel in Wittenberg spijkerde. In een lezing in 1981 voor het Wereld Drukkers Congres in San Francisco gaf Staatsdrukkerij-directeur

